

Konsultacje publiczne ws. Wspólnej Polityki Rolnej

W dniu 7 lipca 2017 r. odbyła się w Brukseli konferencja „**Wspólna Polityka Rolna - wyraż swoją opinię**”, której celem było podsumowanie konsultacji publicznych ws. modernizacji i uproszczenia WPR. Zostały one ogłoszone przez Komisję Europejską w lutym br. pod kątem lepszej realizacji dziesięciu priorytetów Komisji i dokonania oceny wpływu przyszłej reformy WPR, która zostanie ujęta w przyszłym komunikacie Komisji ws. modernizacji i uproszczenia WPR.

Phil HOGAN, komisarz ds. rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich, zwrócił uwagę, że Wspólna Polityka Rolna do tej pory skutecznie zapewniała zdrową żywność dla 508 mln obywateli UE oraz inwestycje w obszary wiejskie. Jednak nowe wyzwania, takie jak sytuacja rynkowa, międzynarodowe zobowiązania klimatyczne, czy potrzeba odnowy pokoleniowej wymuszają uproszczenie i modernizację WPR. Dodał, że w wielu państwach członkowskich wiek rolników jest niepokojąco wysoki, a Europejski Trybunał Obrachunkowy w swoim raporcie [„Unijne wsparcie dla młodych rolników powinno być lepiej ukierunkowane, tak aby zapewniało rzeczywisty wkład w wymianę pokoleń”](#) zwraca uwagę, że liczba młodych rolników w UE spadła z 3,3 mln w 2005 r. do 2,3 mln w 2013 r.

Mówiąc o perspektywach eksportu produktów rolnych wskazał na międzynarodowe porozumienia handlowe, a w szczególności na podpisaną ostatnio umowę UE-Japonia. Jest ona dobrą okazją do zwiększenia produkcji europejskiego sektora rolno-spożywczego, który obecnie wytwarza produkty o wartości 5,7 mld euro rocznie. Porozumienie pozwala m.in. na eksport 50,5 tys. ton wołowiny rocznie przy stawkach celnych w wysokości 9% obniżonych z 38,5%. Ponadto cło na wino i inne alkohole, przetworzoną wieprzowinę i twarde ser zostaną zupełnie zniesione, a 205 europejskich oznaczeń pochodzenia geograficznego z 21 państw członkowskich zostanie objętych ochroną. Ogólnie zostaną zliberalizowane stawki celne na 85 % unijnej produkcji rolno-spożywczej eksportowanej do Japonii.

Odnosząc się do wyzwań wymienił konsekwencje Brexitu dla budżetu UE oraz nowe porozumienia handlowe, które zostaną zawarte między Wielką Brytanią a UE.

Zwrócił uwagę, że opublikowany przez Komisję [„Dokument otwierający debatę nt. przyszłości finansów UE”](#) podkreśla lukę w budżecie UE wynikającą z Brexitu i potrzeb

finansowych na nowe priorytety; wskazuje również, że trzeba będzie dokonać trudnych wyborów.

Przedstawione

w dokumencie scenariusze wywołały pewne obawy, ale jest to dokument refleksyjny biorący pod uwagę wszystkie możliwe opcje, w tym reformę dwóch polityk generujących największe wydatki, czyli WPR i polityki spójności. Dokument wyraźnie stwierdza, że programy finansowane z budżetu Unii muszą spełniać wymagania „europejskiej wartości dodanej” i podkreśla, że WPR dostarcza wysokiej jakości żywność produkowaną w zrównoważony sposób, a prosperujące społeczności wiejskie są potrzebne, aby zapewnić zrównoważony rozwój zdecydowanej większości terytorium UE.

Debata nad dokumentem będzie trwała przez resztę roku, a Komisja przygotowując propozycję nowych Wieloletnich Ram Finansowych będzie brała pod uwagę wszystkie reakcje i uwagi nt. Białej Księgi i dokumentów refleksyjnych.

Komisarz zaznaczył, że dla niego najważniejsze jest uproszczenie WPR, bo wiele obecnych zasad jest skomplikowanych z administracyjnego punktu widzenia i prowadzą one do nadmiernego skoncentrowania się na błędach, a nie na osiągnięciach. Za najważniejsze w modernizacji WPR uznał zmianę priorytetów z przestrzegania przepisów na osiąganie wyników poprzez zmniejszenie kontroli i ciężaru administracyjnego wobec wszystkich uczestników, w szczególności wobec rolników. Jego zdaniem przydatne w tym celu byłoby wykorzystanie danych satelitarnych.

Firma **Ecorys** przedstawiła wyniki przeprowadzonych przez internet konsultacji publicznych, które trwały trzy miesiące od 2 lutego do 2 maja 2017 r. Kwestionariusz zawierał 28 pytań zamkniętych, 5 otwartych oraz pozwalał na przesłanie związanych dokumentów przedstawiających indywidualne stanowisko osoby czy instytucji biorącej udział w konsultacjach. Pytania koncentrowały się na trzech obszarach: „rolnictwo, obszary wiejskie i WPR dzisiaj”, „cele i zarządzanie”, „rolnictwo, obszary wiejskie i WPR jutro”. Otrzymano 1417 dokumentów przedstawiających indywidualne stanowisko oraz 322 912 odpowiedzi ze wszystkich państw członkowskich, w tym 5872 z Polski. Najwięcej odpowiedzi nadeszło

z Niemiec - 147 tys., Francji - 40 tys., Włoch - 38 tys., Hiszpanii - 25 tys. i Belgii - 21 tys.

Niemniej jednak po odrzuceniu pytań wygenerowanych w ramach kampanii „Living Land” oraz odpowiedzi powtarzających się za autentyczne uznano **58 520** (dla porównania w czasie debaty publicznej przeprowadzonej w 2010 r. uzyskano 5700 odpowiedzi). Ponad 250 tys.

osób, które wzięły udział w konsultacjach wspierając kampanię „Living Land” odpowiedziało identycznie: popieram wizję „Living Land”; WPR nie wspiera zrównoważonego rolnictwa i daje korzyści jedynie małej grupie rolników; obecna polityka płatności bezpośrednich nie sprawdziła się pod kątem zapewnienia wsparcia społecznego; zmodernizowana WPR musi oznaczać bardziej zrównoważony model chroniący środowisko i oznaczać zniesienie szkodliwych płatności; płatności z pierwszego filara powinny być powiązane z wymiernymi celami środowiskowymi.

Spośród 58 tys. „oczyszczonych” odpowiedzi 32 509 pochodziło z Niemiec (55,6%), 6666 z Francji (11,4%), 3962 z Austrii (6,8%), a 3009 z Hiszpanii (3,09 %). Z Polski nadeszło 386 odpowiedzi, co stanowiło 0,7 % wszystkich odpowiedzi.

Jeśli chodzi o profil zawodowy biorących udział w konsultacjach to 49 279 (84%) odpowiedzi pochodziło od osób prywatnych: 21 386 (36,5%) z nich deklarowało związek z rolnictwem, w tym 16 275 w gospodarstwach rodzinnych, a 27 893 (47,7%) odpowiedzi pochodziło od osób indywidualnych, często z Niemiec. Pozostałe 9241 (15,8 %) odpowiedzi pochodziło od stowarzyszeń rolniczych, przedsiębiorstw, związków zawodowych, ngo oraz władz publicznych.

W części ankiety „Rolnictwo, obszary wiejskie i WPR” większość uznała, że obecna WPR tylko do pewnego stopnia odpowiada na wyzwania. Odpowiednio 33% i 27 % rolników zgodziło się, że WPR zapewnia rolnikom właściwy standard życia, a płatności są najlepszym instrumentem realizacji tego celu. Kwestie klimatyczne i ochrony środowiska za wyzwanie uznało 28% rolników, a brak miejsc pracy i wzrostu gospodarczego 14% rolników. Zdaniem 18% rolników badania i rozwój mogą rozwiązać te dwa problemy. Za główne przeszkody dla rolnictwa uznano jego wizerunek - 12%, wymagania administracyjne - 13%, niską dochodowość - 23% i brak gruntów uprawnych - 29%. Ponadto 97% biorących udział w ankiecie zgodziło się, że rolnicy uzyskują małą część ceny produktów rolniczych płaconej przez konsumentów, 88 % przyznało, że dochód gospodarstw jest znacząco niższy niż przeciętny w UE, a 87% uważa, że rolnicy unijni muszą stawić czoła większym wymaganiom niż rolnicy spoza UE. Jeśli chodzi o wyzwania środowiskowe, to od 58 do 80% badanych w zależności od grup uznało, że WPR nienależycie chroni bioróżnorodność, nie zapobiega degradacji gleby i nie wspiera bardziej zrównoważonego użycia pestycydów i nawozów. Za główne problemy uznano skażenie

środowiska i biurokrację, a za najbardziej uciążliwe elementy uznano zazielenienie, dokumentację oraz kontrole.

W obszarze „Cele i zarządzanie” ankietowani zgodzili się, że WPR powinna bardziej wspierać inwestycje, wzrost gospodarczy i zatrudnienie; przystosowanie do zmian klimatycznych oraz wzmocnienie jednolitego rynku. Dla rolników jednak najważniejsza jest produkcja rolna - 45%, rozwój obszarów wiejskich - 21%, podczas gdy dla nie-rolników biorących udział w ankiecie, kwestie środowiskowe i klimatyczne - 33%. Unia powinna być odpowiedzialna za wyzwania klimatyczne według 79% badanych, za zmienną sytuację na rynku zdaniem 67% badanych.

Za nowe wyzwania WPR uznano rolnictwo ekologiczne, sytuację na rynku, jakość produkcji, dobrostan zwierząt, wzrost zatrudnienie oraz stan wody i gleby.

W części „Rolnictwo, obszary wiejskie i WPR jutro” ankietowani wypowiedzieli się za płatnościami bezpośrednimi - 80% rolników, 53 % osób indywidualnych oraz 76 % instytucji. Przytłaczająca większość - 96% ankietowanych jest zdania, że należy poprawić pozycję rolników w łańcuchu dostaw żywności. Natomiast tylko 62% rolników opowiada się za zwiększeniem wpływu WPR na cele klimatyczne i środowiskowe, wobec 92% osób fizycznych i 74 % instytucji.

Co do zasad przydzielania płatności bezpośrednich ok. 18 % wszystkich ankietowanych zgadza się, że powinny wesprzeć obszary z ograniczeniami naturalnymi (ONW) oraz obszary o wysokich walorach środowiskowych (*high nature value farmland*), od 11 do 14 % ankietowanych popiera ograniczenie płatności dla największych gospodarstw, od 10 do 14 % ankietowanych za priorytet uznaje młodych rolników, od 11 do 17% ankietowanych chce popierać małych producentów, natomiast od 9 do 17 % ankietowanych za priorytet uznaje kwestie środowiskowe.

Mając na uwadze uproszczenie WPR, 69% ankietowanych uważa, że należy zmniejszyć nakładanie się programów rozwoju obszarów rolniczych z innymi programami WPR, 63% ankietowanych jest za zwiększeniem korzystania z e-administracji, baz danych i technologicznych pod kątem zmniejszenia liczby inspekcji w terenie, a 70% opowiada się za daniem rolnikom wyboru w kwestiach środowiskowych. Nie było większościowej opinii nt. sum ryczałtowych.

Jyrki KATAINEN, komisarz ds. miejsc pracy, wzrostu, inwestycji i konkurencyjności, zaznaczył, że WPR jest wrażliwym obszarem polityki, w którym trudno wprowadzać

gwałtowne zmiany. Przyznał, że ograniczenia budżetowe, o których istnieniu już wiadomo, będą miały wpływ na kształt przyszłych Wieloletnich Ram Finansowych. Z uwagi na to należy się zastanowić nad skuteczniejszą strukturą WPR oraz wsparciem rolnictwa wysokiej jakości oraz pogodzić produkcję rolniczą z wymogami gospodarki o obiegu zamkniętym. Dodał, że Komisja pracuje nad wzmocnieniem sektora rolniczego i możliwości handlowych rolników.

Tarmo TAMM, minister ds. rolnictwa Estonii, zwrócił uwagę, że miarą nowoczesności danego sektora gospodarki jest liczba ludzi młodych, którzy decydują się w nim pracować. W tym kontekście podkreślił rolę cyfryzacji w modernizacji WPR i wyjaśnił, że Estonii 99% procedur dot. wniosków i płatności związanych z WPR dokonywanych jest przez internet. Dodał, że nowe technologie mogą pomóc zmniejszyć liczbę kontroli. Zwrócił uwagę, że finansowanie WPR będzie tematem nieformalnego spotkania ministrów rolnictwa we wrześniu br. w Tallinie.

Czesław SIEKIERSKI, przewodniczący Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi Parlamentu Europejskiego, zwrócił uwagę, że rolnicy dostają bardzo małą część ceny produktów rolnych płaconej przez konsumentów i dodał, że procent ten systematycznie maleje ze względu na wadliwość systemu łańcucha żywnościowego. Powoduje to, że rolnicy stają się najsłabszym ogniwem łańcucha. Zaznaczył, że Komisja Rynku Wewnętrznego i Ochrony Konsumentów zajmowała się już tą kwestią w 2016 r. w sprawozdaniu ws. nieuczciwych praktyk handlowych w łańcuchu dostaw żywności i wskazała potrzebę stworzenia ram legislacyjnych, które zapobiegałyby nieuczciwym praktykom. Ramy te nie ograniczałyby prawodawstwa, które niektóre państwa już uchwały pod kątem poprawy sytuacji rolników. Zwrócił też uwagę na konieczność zwiększenia udziału rolników w organizacjach producenckich, co mogłoby wzmocnić ich pozycję ekonomiczną i społeczną. Dodał, że w ramach przeglądu śródkresowego obowiązujących WRF w części rolnej będzie zalecenie do Komisji Europejskiej o przedstawienie do czerwca 2018 r. wniosku porządkującego działania łańcucha żywnościowego.

Odnosząc się do wkładu WPR do europejskiej wartości dodanej, zwrócił uwagę, że WPR zapewnia obywatelom UE ogólnie dostępną, taną i zdrową żywność, uznał jeden z wymiarów bezpieczeństwa UE.

Mówiąc o finansowaniu zwrócił uwagę, że już obecnie środki na WPR są o 11,5% i 48 mld euro mniejsze niż w poprzedniej perspektywie finansowej i dodał, że Brexit spowoduje dalsze uszczuplenie środków do budżetu UE. Zwrócił uwagę, że z powodu Brexitu po odliczeniach zabraknie 4 mld euro na WPR.

Do wyzwań zaliczył starzenie się wsi i małą liczbę młodych rolników, co jest związane z niskim poziomem przychodów – rolnicy zarabiają średnio 50% tego, co inne grupy zawodowe.

W konsekwencji rośnie liczba gospodarstw, które ograniczają aktywność. Mówiąc o globalizacji i liberalizacji handlu w kontekście przyszłych porozumień z Mercosurem, Nową Zelandią i państwami afrykańskimi zwrócił uwagę na możliwości, jakimi jest eksport europejskich produktów oraz na zagrożenia. Europejskie rolnictwo z uwagi na swój model i skalę jest wrażliwe i nie może konkurować z rolnictwem o dużej skali koncentracji typowym dla np. państw Mercosuru. Podkreślił, że standardy rolnictwa europejskiego kosztują. W tym kontekście zaapelował o ostrożność przy zawieraniu nowych porozumień m.in. z Mercosurem, Nową Zelandią i państwami afrykańskimi.

Za priorytet przyszłej WPR uznał wspieranie młodych rolników oraz produkcję na obszarach o trudnych warunkach.

Łącze do podsumowania wyników konsultacji (w jęz. angielskim):

<https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/consultations/cap-modernising/summary-public-consul.pdf>

Oprac. W. Kuźma, Bruksela 24 lipca 2017 r.